

Mnenje Odbora regij – Šport, invalidnost in prosti čas

(2014/C 114/06)

I. POLITIČNA PRIPOROČILA

ODBOR REGIJ

Opredelitev ozadja

1. opozarja na dejstvo, da je v Evropski uniji po ocenah približno 80 milijonov invalidov, kar pomeni okoli 15 % prebivalstva. Ocenjuje se, da osebe z omejeno mobilnostjo predstavljajo več kot 40 % prebivalcev;
2. poudarja, da bi se lahko zaradi večjega tveganja invalidnosti pri starejših in splošnega porasta kroničnih bolezni število invalidov še povečalo. Evropske regije se bodo zato morale v prihodnosti soočiti z novimi izzivi;
3. opozarja na dejstvo, da EU nima skupne opredelitve invalidnosti in da so bile pravne opredelitve predmet številnih razprav in pomenskih razlag. Invalidnost je zapleteno stanje, povezano z večplastnimi izkušnjami, ki so posledica interakcije med telesnimi in intelektualnimi značilnostmi posameznika ter razmerami v družbi, v kateri živi. Zato je treba uvesti pojem invalida;
4. opozarja na pomanjkljivo znanje in tudi napačne predstave o resničnih posledicah invalidnosti in poudarja, da se je treba osredotočiti na „sposobnosti“, ki se lahko kažejo tudi v športnih dosežkih;
5. priznava, da imata fizična aktivnost in šport invalidov veliko vrednost in pomen ter da lahko učinkovito prispevata k uresničevanju strateških ciljev EU, vključno s cilji strategije Evropa 2020. Ugotavlja, da sta prilagojeni šport in šport, pri katerem se udeležujejo invalidi, v zadnjih letih močno napredovala. Zadnji primer so paraolimpijske igre v Londonu 2012, kjer so mediji intenzivno spremljali in spodbujali paraolimpijsko gibanje;
6. opozarja na neizpodbiten pomen športa za človekovo splošno dobro počutje ter njegov pozitiven vpliv na možnost rehabilitacije in lajšanja življenja invalidov, pa tudi na dejstvo, da je ukvarjanje s športom za invalidne osebe predvsem temeljna človekova pravica;
7. izpostavlja dejstvo, da „šport invalidov“ zajema celo vrsto dejavnosti – od elitnega športa do rekreativnih športnih dejavnosti in od prilagojene športne vzgoje do rehabilitacije prek športa. Raznolikost teh dejavnosti odraža in celo presega kompleksnost opredelitve pojma „šport“. Med drugim tudi zaradi tega v različnih regijah Evrope obstajajo različne opredelitve. Na področju fizične aktivnosti in športa obstaja vrsta vidikov, zaradi katerih je fizična aktivnost lahko športne narave, rekreativna, usmerjena v zdravje itd. To usmeritev v vseh primerih izbere oseba, ki je fizično aktivna, pri čemer aktivnost praviloma pri vseh osebah na splošno privede do izboljšanja zdravja, fizičnega ali duševnega;
8. opozarja, da so različni izrazi in pojmi, ki se nanašajo na to področje ali jih uporabljajo akterji s tega področja, predmet obširnih razprav. V tem okviru se uporablja izraz „šport invalidov“, ki se nanaša na pristop, osredotočen na posameznika, hkrati pa ima široko področje uporabe;

9. ponavlja, da je treba v celoti spoštovati načelo subsidiarnosti in neodvisnost športnih vodstvenih organov, tudi neodvisnih športnih organizacij. Priporočila, podana v tem mnenju, naj bi imela pospeševalno vlogo, tako da bi povečala učinek ukrepov, ki jih sprejmejo države članice ter lokalne in regionalne oblasti, in spodbudila spremembe v dojemanju invalidov v širši skupnosti s poudarkom na njihovih sposobnostih;

Politično ozadje

10. pozdravlja in podpira sklicevanja na priznavanje športa invalidov v politikah EU, vključno z evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2010–2020 ⁽¹⁾, sporočilom Komisije z naslovom Razvijanje evropske razsežnosti v športu ⁽²⁾ in belo knjigo Evropske komisije o športu ⁽³⁾;

11. vendar obžaluje, da prvotni predlog Evropske komisije o programu ERASMUS+, novem programu Unije za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport za obdobje 2014–2020, ne vsebuje nobenega sklicevanja na invalide. Odbor zato poziva, da se v novem programu, ki je trenutno še v fazi pogajanj, jasno navede, da je treba spodbujati trajnostno in vključujočo rast, tako da se tudi invalidom omogoči dostop do športnih dejavnosti;

12. se strinja, da lahko nacionalne, regionalne in lokalne oblasti v okviru svojih pristojnosti ter finančnih zmožnosti igrajo pomembno vlogo pri razvoju športa invalidov, zlasti kar zadeva dolgoročno spodbujanje in vlaganje v športno infrastrukturo in športne dejavnosti, ter poudarja potrebo po zagotavljanju sredstev za projekte v tistih regijah, kjer je infrastruktura v šolah in drugih izobraževalnih ustanovah slabo razvita in kjer invalidni otroci nimajo možnosti za športno udejstvovanje ali so te možnosti omejene;

13. meni, da morajo javne oblasti pri uporabi javnih objektov upoštevati vidik športa invalidov, s čimer se upoštevajo zahteve po ustvarjanju enakih življenjskih pogojev za invalide. Pri tem je ključni element dostopnost;

14. potrjuje, da imajo akterji na področju športa invalidov posebno vlogo, saj izkoriščajo potencial športa za spodbujanje socialne vključenosti, integracije in enakih možnosti;

15. poudarja, da se šport invalidov pogosto izrecno omenja le v okviru socialne vključenosti. Odbor poziva k jasnemu razlikovanju med različnimi vidiki športa invalidov, ki se lahko nanašajo na elitni šport, rekreativni šport, telesno vzgojo, možnosti izobraževanja in usposabljanja v športu, prilagojene telesne dejavnosti, rehabilitacijo prek športa in športne dejavnosti v posebne terapevtske namene;

16. se zavzema za to, da bi bili v vseh dejavnostih v zvezi z razvojem in vrednotenjem množičnega športa, ki jih podpirajo evropske institucije, bolj priznani usposobljeni predstavniki s področja športa invalidov. Preučiti bi bilo treba možnost dodelitve posebnih sredstev, ki bi omogočila to sodelovanje kot tudi posebno usposabljanje strokovnjakov, dejavnih na področju športa;

17. poziva, naj se na podlagi obstoječih politik pripravi podroben strateški dokument, posebej namenjen športu invalidov, v katerem bi med ključnimi vprašanji, značilnimi za to področje, opredelili prednostne naloge;

Posebni izzivi: športno udejstvovanje

18. ugotavlja, da je kljub vse večjemu političnemu zanimanju za spodbujanje udeležbe invalidov v športnih dejavnostih, njihovo športno udejstvovanje še vedno preskromno. To je med drugim povezano z omejitvami pri dostopu do športne infrastrukture, prilagojene invalidnim osebam;

⁽¹⁾ COM(2010) 636 final.

⁽²⁾ COM(2011) 12 final.

⁽³⁾ COM(2007) 391 final.

19. ugotavlja, da poleg fizičnih in družbeno-gospodarskih ovir ter ovir pri komuniciranju na športno udejstvovanje vplivajo tudi kulturne ovire ter psihološki dejavniki, vključno z odnosom, ki ga imajo do invalidnosti organizatorji množičnih športnih dogodkov in akterji na področju množičnega športa. To vedenje je posledica neznanja in pomanjkanja sredstev za soočanje z drugačno situacijo. Treba bi bilo izvajati kampanje ozaveščanja in programe usposabljanja, ki bodo olajšali sprejemanje invalidov na področju športnega udejstvovanja. Priporočljivo je, da se vsi ukrepi za izboljšanje dostopa do športnih dejavnosti oblikujejo po ustreznem posvetovanju z akterji s tega področja, saj lahko različne skupine potrebujejo različne oblike podpore;

20. meni, da je izboljšanje dostopnosti v smislu ustreznega fizičnega dostopa do športnih objektov in boljšega komuniciranja ključni pogoj, ki mora biti izpolnjen, če želimo povečati stopnjo športnega udejstvovanja;

21. poziva k organizaciji usklajenih kampanj za ozaveščanje o možnostih za športno udejstvovanje. Te kampanje bi se lahko začele na evropski ravni, vendar bi se morale prenesti na regionalno in lokalno raven, kjer je na voljo konkretna ponudba. Z njimi je treba nagovoriti in obveščati same invalide. Po možnosti se organizirajo s podporo vodstvenih organov iz množičnega športa, nacionalnega športa in športa invalidov ter s podporo organizacij (predvsem združenj) invalidov. Poleg tega je pomembno, da se informacijske kampanje organizirajo ne samo za invalide, temveč tudi za širšo javnost, da bi lahko bolje razumela svoje vrstnike invalide, jih sprejela in vključila medse ter se naučila, kako jim pomagati. Invalidom je treba dati čim večjo samostojnost ter jih spodbujati in podpirati, da sami predlagajo, promovirajo in organizirajo takšne dogodke;

22. poudarja, da bi bilo morda treba različne ciljne skupine obravnavati posebej, ob upoštevanju njihovih sposobnosti, starosti in socialnega položaja. Še zlasti pomembno je nagovoriti in podpreti mlade. Poleg tega je pomembno, da se upoštevajo športna struktura posamezne države članice ter lokalne in regionalne posebnosti. Podpreti bi bilo treba nudenje kakovostnih, dostopnih ter redno posodobljenih informacij, da bi različne ciljne skupine stalno obveščali o njim dostopni športni ponudbi. Spodbujanje in podpiranje razvoja organiziranega lokalnega gibanja na tem področju lahko olajša razširjanje teh informacij in omogoči boljšo dostopnost;

23. meni, da je treba na lokalni in regionalni ravni vzpostaviti posebej prilagojeno prometno omrežje, ki bo invalidom omogočilo dostop do športnih objektov tako za namene rekreativnega ukvarjanja s športom kot tudi za namene tekmovanj;

24. poudarja, da imajo starši pomembno vlogo pri spodbujanju mladih k sodelovanju v športnih dejavnostih in da so prostovoljci hrbtenica tega področja. Zato je treba povečati ozaveščenost o pomenu prostovoljstva, nato pa premisliti o oblikovanju platform za zaposlovanje in usposabljanje prostovoljcev ter sprejetju ukrepov za priznavanje in nagrajevanje njihovega prispevka;

25. predlaga vzpostavitev informacijske platforme o športnih objektih v EU skupaj s splošno dostopno spletno stranjo, na kateri bi invalidi lahko našli informacije o športni infrastrukturi, tehničnih možnostih itd. v kraju, kjer živijo;

26. opozarja, da se nekatere skupine prebivalstva spopadajo z dvojno ali trojno diskriminacijo, če imajo ne le eno, temveč več različnih oblik invalidnosti ali če so tudi priseljenskega porekla, pripadniki manjšin ali pa žrtve socialne izključenosti zaradi homofobije ali na podlagi spola. Pomembno je, da se vsem zagotovi podpora in da imajo vsi enake možnosti za dostop do športnih dejavnosti;

27. opozarja, da šport invalidov ne sme ostati ločen od masovnega športa in da je njegovo splošno razširjanje, tj. delitev odgovornosti za njegovo organizacijo skupaj z velikimi športnimi zvezami, pravzaprav že eden od prednostnih ciljev politike. Zato je treba zagotoviti, da se pri vključevanju športa invalidov v množični šport doseže napredek in da se lahko vzporedno izvajajo različni organizacijski vzorci, metode in strukture glede na dejanske sposobnosti invalidov in s ciljem vključevanja;

28. meni, da je treba spodbujati udeležbo invalidov v športnem udejstvovanju na ravni športnih združenj, ki so pristojna za določeno vrsto športa ali specializacijo. Pri tem je treba upoštevati vlogo športnih združenj, katerih dejavnost je v glavnem usmerjena v invalide in ki jih je treba podpreti zaradi njihove nepogrešljive vloge za invalide;

29. meni, da bi morale športne zveze športnim društvom, ki niso njihov član, ki pa izvajajo športno dejavnost za invalide, omogočiti, da sodelujejo na skupščinah športnih zvez, vendar brez pravice do glasovanja;

30. na podlagi opredeljenih primerov ugotavlja, da je pristop, ki povezuje turizem in prostočasne športne dejavnosti za vse, dobro orodje za vzpostavitev prvega stika s športom invalidov, da bi povečali raven športnega udejstvovanja invalidov, javnost pa ozaveščali o njihovih sposobnostih;

31. meni, da je treba v športno-turistično oglaševanje vključiti kakovostne in posodobljene informacije o športnih dejavnostih, prilagojenih invalidom, ter o prevoznih sredstvih in prilagojenem dostopu do športnih objektov;

Posebni izzivi: izobraževanje

32. priznava, da so za ustrezen razvoj športa invalidov potrebni visoko izobraženi in usposobljeni strokovnjaki;

33. meni, da so lahko invalidi izključeni iz družbe, tudi če niso stigmatizirani, saj veliko ljudi ne ve, kako jih sprejeti medse ter vključiti v športne dejavnosti in strukture. Odbor poziva k zagotavljanju usklajenih informacij prek pobud za izobraževanje in usposabljanje, ne le za tiste, ki neposredno sodelujejo pri organizaciji športnih dejavnosti, temveč tudi v širšem obsegu za širšo javnost, na primer z uporabo lahko dostopnih spletnih orodij za usposabljanje. V zvezi s tem bi bilo treba hkrati povečati ozaveščenost o pravicah, potrebah in zmožnostih invalidov;

34. poudarja, da morajo imeti vsi učenci dostop do telesne in športne vzgoje in da nobena oblika invalidnosti ne bi smela biti ovira za vključevanje v šolske športne programe. Pogosto se ravno pri telesni vzgoji v šoli mladi navdušijo nad športnimi dejavnostmi ali se v njih prebudi strast do športa, kar velja tudi za mlade invalide. Poleg tega šolsko športno okolje ponuja priložnost za izobraževanje in ozaveščanje neinvalidnih učencev o sposobnostih njihovih sošolcev. V zvezi s tem je treba zlasti spodbujati vzpostavljanje „vsem dostopnih športnih programov“. Obratna integracija, tj. integracija neinvalidnih športnikov in športnic v šport invalidov, je dober primer, kako spremeniti odnos do sposobnosti drugih udeležencev. Podpreti in razvijati je treba tudi pobude, kot je „skupni šport“ invalidov in neinvalidnih oseb. Za uresničitev tega cilja je nujno predvideti posebno izobraževanje in usposabljanje za učitelje v izobraževalnih ustanovah, zlasti za učitelje telesne vzgoje ter staršem invalidnih otrok nuditi dostop do informacij o različnih športnih dejavnostih, ki so na voljo;

35. ugotavlja, da se znanja in spretnosti, ki jih imajo trenerji, pogosto ne izkoriščajo, ker ni ustrezne interakcije in usklajevanja med akterji na področju športa invalidov in na področju množičnega športa. Odbor predlaga, da te organizacije s podporo ponudnikov usposabljanja in javnih organov oblikujejo skupne pobude na področju usposabljanja;

36. predlaga širšo vključitev predstavnikov visokega šolstva v procese prilagajanja za zmanjšanje izključenosti invalidnih oseb. Cilj takšnega ukrepa bi bile spremembe usposabljanja prihodnjih učiteljev športne vzgoje, kar bi jim pomagalo bolje razumeti zdravstveno stanje njihovih varovancev;

37. meni, da je treba podobo športa invalidov prevrednotiti. Spodbujati je treba elitni šport športnikov invalidov na najvišji ravni. Prizadevati si je treba za enakovreden status, kot ga imajo neinvalidni elitni športniki. Splošno priznано je, da je mogoče to dojetanje spremeniti z ozaveščanjem o dosežkih športnikov invalidov v elitnih športih. V ta namen je zelo pomembna komunikacijska strategija v zvezi s paraolimpijskimi igrami in pomembnimi športnimi prireditvami invalidov;

38. priznava, da je šport invalidov močno odvisen od prostovoljstva. Opozarja, da je treba še naprej spodbujati kakovostno usposabljanje teh prostovoljcev. V nekaterih pogledih je treba to usposabljanje prilagoditi potrebam zainteresiranih strani. Poleg tega postaja vse pomembnejše vodenje prostovoljcev. Organizacije, ki se ukvarjajo s športom invalidov, morajo svoje delovanje izboljšati z orodji za upravljanje s človeškimi viri in povečanje kakovosti. Treba je usposabljati strokovnjake, če želimo izboljšati kakovost. Ti so toliko bolj potrebni, ker gre za posebno skupino prebivalstva. Prizadevati si je treba za resnično profesionalizacijo dela;

39. izraža obžalovanje, da se potencial invalidov pogosto podcenjuje. Odbor poudarja, da lahko športno udejstvovanje invalidov okrepi razvoj njihove osebnosti ter s tem pomembno prispeva k njihovem uspešnemu poklicnemu vključevanju;

40. pozdravlja smernice EU o dvojni poklicni poti športnikov⁽⁴⁾, v katerih je poudarjeno, da bi „ukrepi v podporo dvojne poklicne poti, ki bi se uporabljali enako za vse športnike, predstavljali pomemben napredek za šport na splošno, še zlasti pa za šport invalidov“. Odbor se poleg tega v celoti strinja s stališčem, izraženim v smernicah, da je treba „glede na vključitev številnih športnih disciplin invalidov v množične športne organizacije tej skupini nameniti posebno pozornost, da se zagotovi pravično obravnavanje in omogoči razvoj posebnih programov, če ni mogoče uporabiti programov, ki obstajajo za neinvalidne športnike“;

41. poudarja, da si mora ta sektor že zdaj začeti prizadevati za zagotovitev neodvisnosti svojih najmlajših športnikov in športnic ter jih podpreti pri njihovem osebnem razvoju. V zvezi s tem je treba podpreti posebne izobraževalne dejavnosti, ki so na voljo mladim športnikom in športnicam na športnih prireditvah;

Posebni izzivi: zdravje

42. priznava pomen športa za spodbujanje zdravja in ozaveščanje o zdravem načinu življenja ter opozarja na posebno povezavo med prilagojenimi telesnimi aktivnostmi in rehabilitacijo invalidov z vidika njihovega telesnega in duševnega zdravja;

43. podpira delo skupine strokovnjakov EU za šport, zdravje in udejstvovanje, ki jo je Svet pooblastil, naj predlaga ukrepe za spodbujanje zdravju koristne telesne dejavnosti in udejstvovanja v množičnih športih ter opredeli ustrezne ukrepe do sredine leta 2013. Odbor vztraja, da je treba telesno dejavnost in šport izrecno priznati in podpreti kot terapevtski orodji za invalide;

44. je seznanjen z rezultati dela skupine strokovnjakov EU za protidoping, ki jo je Svet pooblastil, naj pripravi prispevek EU k reviziji Svetovnega kodeksa proti doppingu Svetovne protidopinske agencije (WADA), in priznava pomen dobrega upravljanja v športu. Odbor regij priporoča večjo udeležbo zainteresiranih strani iz paraolimpijskega gibanja;

45. meni, da bi bilo treba v vseh instrumentih financiranja iz novega večletnega finančnega okvira upoštevati vprašanje dostopnosti za invalide;

Posebni izzivi: finančna in organizacijska podpora

46. je seznanjen z vključitvijo proračunske postavke za šport v predlagani program Erasmus+, ki je še vedno v fazi pogajanj. Vendar poziva Evropsko komisijo, naj šport invalidov izrecno omeni v priložnici za upravičence programa Erasmus+ in prizna, da je šport invalidov prednostna naloga ukrepov na področju športa, predlaganih v tem programu;

47. predlaga Komisiji, naj spodbuja posebne ukrepe v podporo projektov za spodbujanje športa invalidov na lokalni in regionalni ravni;

48. meni, da je za to področje značilna določena razdrobljenost med različnimi instrumenti EU, ki zasledujejo podobne cilje. Boljše usklajevanje skupaj z dolgoročnimi zavezami za financiranje, vsaj za ključne predstavnike tega področja na evropski ravni, bi bilo zelo koristno;

49. poziva k uporabi strukturnih skladov za razvoj športne infrastrukture na lokalni in regionalni ravni, dostopne in odprte za vse. Bistvenega pomena je tudi financiranje raziskav na področju tehnologij, povezanih s športom invalidov, v okviru programa Obzorje 2020. Naložbe v raziskave in inovacije, v glavnem prek univerz in podjetij iz sektorja, so ključnega pomena. Dejansko doktorske disertacije številnih strokovnjakov trenutno obravnavajo to področje. Posebno pozornost je treba nameniti športu v terapevtske namene, na primer hipoterapiji;

50. poziva institucije EU, naj še naprej dolgoročno podpirajo športne prireditve, na katerih lahko sodelujejo vsi, zlasti mladi invalidi;

Vloga lokalnih in regionalnih oblasti

51. meni, da imajo lokalne in regionalne oblasti v okviru svojih institucionalnih pristojnosti ključno vlogo pri razvoju evropske razsežnosti športa invalidov;

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c3/dual-career-guidelines-final.pdf>.

52. poudarja, da je treba povečati udeležbo lokalnih in regionalnih oblasti na podlagi programa, pripravljenega skupaj z Evropsko komisijo, Svetom in nacionalnimi organi, odgovornimi za šport, invalide in športne dejavnosti, namenjene invalidom, za namene njihovega vključevanja v množični šport. Lokalne in regionalne oblasti lahko Evropski uniji pomagajo, da se približa lokalni ravni in se poveže s pobudami, ki jih organizirajo društva, šole ali starši;

53. priznava, da so zlasti na lokalni in regionalni ravni na voljo izkušnje in strukturirana partnerstva za spodbujanje razvoja športa invalidov in njihovega športnega udejstvovanja. Odbor poziva k izmenjavi teh dobrih praks in poudarja, da lahko tudi sam prispeva k njihovemu razširjanju z ustrezno podporo evropskih institucij in zadevnih zainteresiranih strani. Velik izziv je prevajanje obstoječega gradiva, ki bi ga bilo treba podpreti. Razmisliti bi bilo treba o uvedbi sistema nagrajevanja „odličnih praks“;

54. podpira sistem regionalnih predstavnikov, odgovornih za razvoj športa invalidov. Ti bi lahko omogočali izmenjavo in izvajanje dobrih praks, med drugim pri uporabi digitalnih orodij, ter zagotavljali povezavo med evropskimi politikami in regionalnimi razmerami. Spodbujanje in izvajanje evropskih projektov za izmenjavo dobrih praks bosta omogočila oblikovanje uspešnih rešitev za skupne težave ter poznavanje potreb drugih regij in držav;

Dodatne ugotovitve

55. je seznanjen s prvimi pobudami za promocijo „evropskega tedna športa“ in poudarja, da je treba v tem okviru predvideti športe, posebej namenjene invalidom, in da je treba invalide vključiti v množične športne dejavnosti. Poleg tega poudarja, da bi bilo treba razmisliti tudi o uvedbi vsakoletnega evropskega dneva športa invalidov;

56. ugotavlja, da ni primerljivih regionalnih informacij s tega področja, in poziva k vzpostavitvi postopka za zbiranje zanesljivih podatkov. V ta namen bi bilo na primer koristno naročiti posebno raziskavo Eurobarometra o športu invalidov ali vsaj vključiti bolj konkretna vprašanja o tej temi v prihodnje raziskave Eurobarometra o športu ali invalidnosti;

57. močno spodbuja ustanovitev evropske skupine strokovnjakov o tem vprašanju, ki bi priznala, da ima šport invalidov drugačno poslanstvo, in obravnavala prispevke najrazličnejših akterjev s tega področja. Ta skupina evropskih strokovnjakov bi lahko sprejela naslednje ustrezne ukrepe:

- s semantičnega vidika
 - bi lahko predlagala skupno opredelitev pojmov „parašport“, „prilagojeni šport“ in „skupni šport“, da bi pospešila njihovo priznanje;
- s tehničnega vidika
 - bi lahko opredelila in zbrala najpomembnejše regionalne in lokalne izkušnje, da bi spodbudila njihovo posnemanje in razširjanje;
 - političnim predstavnikom bi lahko zagotovila tehnične elemente, ki jih odgovorni nujno potrebujejo za ozaveščanje, in Odboru regij omogočila, da uresničuje svoj cilj delovati kot spodbujevalec mobilizacije na tem področju, kjer imajo lokalne in regionalne oblasti vodilno vlogo.

V Bruslju, 29. novembra 2013

*Predsednik
Odbora regij*

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO